

Kelet felé

Mikor e sorokat írom, egy szellemnek és gyomornak megerőltető hivatalos vacsora élményeit dolgozom föl. Távol-keleti vendégeink meg akarják honosítani a latinoktatást egyetemükön. Budapesti tanszékünkéről kértek oktatót, aki hamarosan ki is utazik. Kérdés nélkül mondja a magas rangú képviselő, szelíd, értelmes arcú hölgy: azért fontos a latin, mert a templomokban ezen a nyelven végzik —segítenek neki a szóra rátalálni— a liturgiát, és a papok is latinul beszélnek. S milyen szépek a templomokban a szentképek, mondja. Nem tudom mire vélni — hátha fiatal kollégám vallási nézeteit akarja kiszedni belőlem. Aztán arra gondolok: hátha kereső ember, s a szakralitást rejtő nyelv és esztétikum iránti vonzódásban fogalmazza meg ezt a keresést. Vagy: végsősoron ahogy ma sok európai hord jing-jang jelképet a nyakában, úgy egyre többször látni távol-keleti turistákon keresztet. Öltözködési divat vagy több annál? Ki tudja. Tehát óvatosságból megpróbálom elterelni a szót, hogy így az antik Róma, meg úgy az európai önazonosság, meg a jogi, orvosi és botanikai latin..., de ő —hibátlan brit angolságának nyomába sem érek— megint csak rákezd, hogy amikor Angliában tanult —hogyan jutott oda, amikor szinte az egész hatalmas ország elzárt-ságban élt?— nem az anglikán templomba ment; a latin jobban tetszett neki. De, akadémikodom, az anglikán templomok sokkal szebbek, meg a zene is. Nem nagyon akarja hinni, amikor elmondom, hogy Európában az egyház és az értelmiség is lemondott a nyelvről, legfeljebb a pápa beszél latinul —nagyon okos ember, mondom—, és én is csak olvasom a nyelvet. Náluk, mondja, a fiatalok tömegesen tanulják újra a sokáig tiltott régi irodalmi nyelvet, és tőlük az igény —ha az előző tömegességéhez nem is mérhető—, hogy európai „holt” nyelveket is tanuljanak. Az egyetem először a latinra ad lehetőséget. Újra visszatér az egyházhoz. Hogy a Balaton partján tett kiránduláson vagy három templomot is megnéztek a küldöttséggel, valahol az ajtón kívülről hallgatták a kiszűrődő templomi koncertet (micsoda jelkép!), és alig tudtak elszakadni, s hogy „Chant” című lemeze is van Spanyolországból; mondtam: biztosan a silosi bencések gregoriánja. Dúdol s a kezével mutatja, hogy „nincs benne ritmus”. Csak hullámlázás. Ha ilyent akar hallani, mondom neki, meg latin liturgiát, akkor maradjon vasárnapig, s még orgonálok is. Hagyományos latin liturgiát... Már is milyen természetesen mondom ki, végre! S azt is remélem, hogy a latin által arra vágyanak ott, a távoli országban, ha titkos-öntudatlanul is, amit az a nyelv hordozott. Nem elsősorban Cicerót, Horatiust, Vergiliust, jogot, orvoslást, botanikát, hanem a legfontosabbat: a római liturgiát hordozta. És lesznek, akik Afelé fordulnak, Akihez, Akiról a római, latin liturgia szól.

S íme, a remények beteljesülnek: amikor az oltárnál imádkozik, most már nemcsak a görög, a szír, az örmény és annyi más keleti pap, meg az anglikán és a lutheri-evangélikus lelkész fordul —ő, a Paul Gerhardtok szent ortodoxiája!— nem nekem háttal, hanem a Napkelet felé.